

فصل فرهادی
احمد افشاری

نیل سایمون یکی از کم‌دی نویسان معروف و موفق تاریخ ادبیات نمایشی دنیاست؛ کسی که ۳۵ نمایشنامه نوشت؛ نمایشنامه‌هایی که بیشتر آن‌ها در برادروی (پایتخت تئاتر جهان در خیابانی به همین نام در محله منهتن نیویورک، با بیش از چهل سالن نمایش و گردش مالی بیش از ۱/۵میلیارد دلار در سال) به روی صحنه رفتند و اغلب با استقبال چشمگیری روبه‌رو شدند^[۱]. نوشته‌های درخشانی که هفده بار نویسنده‌شان را نامزد جایزه تونی^[۲] و سه بار اوارا برنده این جایزه کردند. متن‌هایی که بیشترشان دست مایه ساخت فیلم‌های سینمایی قرار گرفتند و سایمون به خاطر آن‌ها، سه بار نامزد اسکار و یک بار برنده جایزه گلدن گلوب شد؛ نویسنده‌ای که یک بار نیز جایزه ادبی و مهم پولیتزر را برد و بسیاری از رکورد‌های برادروی ازان اوست (ازجمله بیشترین اجرای هم‌زمان براساس متن‌های یک نویسنده). همچنین، او تنها نویسنده‌ای است که در زمان حیاتش یکی از تالارهای نمایش در برادروی به نامش نام‌گذاری شد. اگر بخواهیم با همین فرمان جلو برویم، باید کل این جستار را صرف مرور افتخارات او کنیم. سخن کوتاه، این نویسنده در ۲۶اوت ۲۰۱۸، در نود و یک سالگی و حین درگیری با آلزایمر، دیده

از جهان فروبست. نمایشنامه‌ای که امروز به آن می‌پردازیم، متنی است در دو پرده با چهار بازیگر (دو مرد و دو زن) که عبارت‌اند از «جرج شنایدر» چهل و دوساله و برادر چهل ساله‌اش، «لئو»، و ازان طرف، «جنیفر مالونه» سی و دوساله که در طول نمایش «جنی» خطاب می‌شود و دوست سی و پنج ساله‌اش، «فی». صحنه‌ارایی نمایش فوق‌العاده بدیع و نوآورانه است؛ بدین شکل که باید، با استفاده از دیواری عمود بر امتداد دید تماشاگران یا عمود بر –در اصطلاح– «دیوار چهارم»، به دو نیمه تقسیم شود. به‌گونه‌ای که یک نیمه آن فضای داخلی آپارتمان جرج را نشان دهد، و نیمه دوم آن آپارتمان جنی را. البته با دو طراحی داخلی کاملاً متفاوت که نشانه‌ای باشد از تفاوت در خلق و خو و تیپ‌های شخصیتی این دو نقش اصلی نمایش. این صحنه‌ارایی را می‌توانید به خوبی در تصویرهای چاپ شده در رو و پشت جلد کتاب ببینید؛ روی جلد، آپارتمان مرد داستان، پشت جلد، آپارتمان زن داستان، و عطف کتاب، همان دیوار جداکننده دو فضا. البته این دو آپارتمان، که هر دو در نیویورک دهه ۸۰میلادی قرار دارند، در واقعیت، فاصله زیادی با هم دارند، یکی در شمال جغرافیایی شهر است و دیگری در جنوب آن. جالب است بدانیم که در صحنه نخست پرده اول، نور صحنه صرفاً بر اتاق جرج می‌تابد و ما تماشاگران فقط با او و برادرش، لئو، آشنا می‌شویم، و در صحنه دوم –به طور عکس– نور صحنه صرفاً به اتاق جنی اختصاص می‌یابد و بازیگران این صحنه فقط جنی و دوستش، فی، هستند. این نحوه نورآرایی و بازی‌گردانی در صحنه‌های سوم و چهارم پرده اول نیز به همین ترتیب تداوم می‌یابد تا برسیم به صحنه پنجم.

در این صحنه، نخست آپارتمان جرج روشن می‌شود و ما او را می‌بینیم که دارد تلفن می‌زند. در ادامه، نور به آپارتمان جنی می‌تابد و متوجه می‌شویم که تلفن او دارد زنگ می‌خورد. جنی، که تازه روی صحنه آمده است، تلفن را برمی‌دارد– و درست حدس زدید– مشغول گفت وگو با جرج می‌شود. این گفت وگو، که نخستین مکالمه تلفنی آن‌ها با هم است^[۳]، با هدف آشنایی این دو شخصیت فعلاً مجرد انجام می‌شود. جرج مدتی است که همسرش را به دلیل سرطان از دست داده است، و ازان طرف، جنی پس از شش سال زندگی مشترک –که، به‌گفته خودش، در پنج سال پایانی آن، بیش از آنکه با همسرش صحبت کرده باشد، با روان درمانگرش صحبت کرده–! طلاق گرفته است. اجازه دهید مابقی داستان را تعریف نکنم و به نقل این جمله از کتاب درخشان «یابرهنه در برادروی، زندگی و آثار نیل سایمون» (نوشته مجید مصطفوی) بسنده کنم که «سایمون به نهاد خانواده و اهمیتش در [جامعه] عمیقاً اعتقاد داشت، (ص ۷۰) به جرئت می‌توان گفت که درون مایه بسیاری از آثار او، ستایش از خانواده –به معنای سنتی آن– است.

[۱] مثلاً همین متنی که امروز معرفی می‌کنیم، با ۱۸۵۷ اجرا، بهترین نمایش فصل برادوی انتخاب شده است، و جالب است بدانیم که این عنوان پانزده بار به نمایش‌های مبتنی بر آثار نیل سایمون اختصاص یافته است. [۲] جایزه‌ای شبیه اسکار و گرمی که از سال ۱۹۴۷، هر سال و در شاخه‌های مختلف، به عوامل نمایش‌هایی اهدا می‌شود که در برادوی اجرا داشته‌اند. [۳] جالب است بدانیم که آخرین صحنه نمایش، یعنی صحنه نهم پرده دوم، نیز یک گفت وگوی تلفنی بین جرج و جنی است و این دقیقاً همان صحنه‌ای است که عکس آن روی جلد کتاب چاپ شده است. نگران نباشید! قصد لودادن این صحنه و پایان داستان را ندارم.

«فصل دو»، نوشته نیل سایمون، ترجمه شهرام زرگر، نشر کتاب دیدآور، ۱۳۰ صفحه.

علی باقریان

همی زین فزون بایدم لشکری

هم از مردم^[۱] و هم ز دیو و پری^[۲]

یکی لشکری خواهم انگیزتن^[۳]

ابا^[۴] دیو مردم برآمیختن

باید بدین بود هم داستان^[۵]

که من ناشکبیم^[۶] بدین داستان

یکی محضر^[۷] کنون باید نبشت

که جز تخم نیکی سپهبد^[۸] نکبشت^[۹]

نگوید سخن جز همه راستی

نخواهد به داد اندرون^[۱۰] کاستی^[۱۱]

۱- مردم: انسان. ۲- پری: جن. ۳- خواهم انگیزتن: گرد خواهم آورد، به جنبش در خواهم آورد.

۴- ابا: یا. ۵- هم داستان: همراه، راضی. ۶- ناشکبیم: بی‌تایم؛ برنمی‌تایم. این مصراع را دو جور می‌شود

معنی کرد: «من از بابت این ماجرا [=برآمدن فریدون] بی‌تایم.» یا «من همراهی نکردن او سر پیچی

شما موبدان] را برنمی‌تایم.» ۷- محضر: گواهی‌نامه. ۸- سپهبد: سپه‌سالار، سردار. ۹- اینه این

مضمون] که سپه‌سالار جز تخم نیکی نکاشت (همیشه نیک کردار بود). ۱۰- در قدیم، گاه،

دوبار حرف اضافه می‌آورده‌اند: یک بار پیش از کلمه یا عبارت و یک بار پس از آن. «به داد

اندرون»، مجموعه، یعنی «در اِبارَه] داد». ۱۱- در دادگری، کوتاهی نپذیرد(و همیشه به‌دنبال

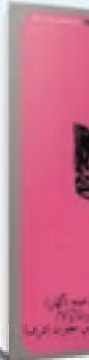
برقراری عدالت باشد).

سفر از هند به عراق

مروری بر کتاب‌هایی که در روزهای گذشته منتشر شده‌اند

❶ **نمایشی از تاریخ معاصر ایران**

اثر تازه حسین پاکدل، بازیگر و مجری سینما و تلویزیون و تئاتر، سه‌گانه‌ای است نمایشی. «یک صبح ناگهان»، «حضرت والا» و «کابوس حضرت اشرف»، نام سه نمایشنامه‌ای است که در قالب یک اثر واحد منتشر شده‌اند؛ سه اثری که با زبانی گاه طنزآلود از تاریخ معاصر ایران می‌گویند و ابعاد اجتماعی آن، چهره‌های سیاسی زمانه و –به طور کلی– از قدرت و تاریخ و سیاست، از این سه نمایشنامه، با پاکدل پیش‌تر «حضرت والا» و «کابوس حضرت اشرف» را کارگردانی کرده و به روی صحنه برده است. او، هم زمان با

«یک صبح ناگهان، حضرت والا، کابوس حضرت اشرف»، نوشته حسین پاکدل، نشر نماز، ۲۸۶ صفحه، ۳۸۰ هزار تومان.

❷ **شکل و شمایل محرم در هند**

«گاندی و شرکا» اثری است از نویسنده جوان، مصومه صفایی‌راد، که مانند برخی دیگر از آثار او در ژانر «سفرنامه» قرار می‌گیرد. صفایی‌راد، پیش از این، روایت سفرهای خود به باکو، استانبول و عراق را مکتوب و منتشر کرده است که هر کدام –به شکلی ویژه– بازتاب تجربه‌های اوست از برگزاری آیین‌های اختصاصی در محرم. نویسنده، این مراسم، از حال و هوای هند می‌گوید. «گاندی و شرکا» قرار است –به نوعی– ادامه همان روایت‌ها باشد؛ یعنی به تصویرکشیدن محرم و مراسم مذهبی این ایام در

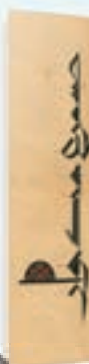

«گاندی و شرکا»، نوشته مصومه صفایی‌راد، نشر سوره مهر، ۲۶۴ صفحه، ۲۹۵ هزار تومان.

شهرهای بمبئی و حیدرآباد که بیشترین جمعیت شیعه هند را در برمی‌گیرند. صفایی‌راد، مدتی پیش، در گفت‌وگویی با خبرگزاری «مهر»، درباره این سفر خود گفته بود: «تکثر فرهنگی هند به قدری زیاد است که ارائه تصویر کلی از این کشور تقریباً غیرممکن به نظر می‌رسد. در این سفر، توانسته‌ام مشاهدات عمیقی داشته باشم، و یکی از نکات جالب توجه برایم، نحوه زندگی مسالمت‌آمیز هندی‌ها با وجود تمام تفاوت‌هایشان بود.»

❸ **بازخوانی عاشورا با تکیه بر نقد ادبی**

امیر خاوردی تحصیلات حوزوی دارد و دین پژوه است، با این حال در آثار خود بر رمان، داستان و روایت تمرکز دارد و جنبه‌های مختلف آن‌ها، و البته پیوند‌هایی که این‌ها با متون دینی و مذهبی دارند. «صید مرغ سنگ خوار»، اثر تازه او، نیز از این قاعده مستثنا نیست. نویسنده، در این اثر، سعی کرده است واقعه‌ای عظیم با درون مایه‌ای مذهبی و دینی چون عاشورا و آنچه را در گریلا رخ داده است، از نو روایت کند، درواقع از منظر خودش، یک روایت

«صید مرغ سنگ خوار»، نوشته امیر خاوردی، نشر برج، ۲۱۶ صفحه، ۲۵۵ هزار تومان.

❹ **مقالاتی در باب تفکر ایران‌شهری**

ابوالعباس محمد ایران‌شهری را زاده‌ودرگذشته نیشابور می‌دانند؛ متفکری از سده سوم که به ایران و فرهنگ تمدن و داشته‌های آن نگاه منحصربه‌فردی داشت و بر این باور بود که ایران – همانند هر تمدن و فرهنگ دیگری –

در تازه‌های نشر این هفته، در بیست و یکمین روز از تیرماه و شانزدهمین روز از ماه محرم، سه اثر به واقعۀ کربلا و عاشورا اختصاص دارند؛ البته هر کدام از منظر و ویژه‌ی یکی با مرور روزهای خروج حسین بن علی^(ع) از مدینه تا وقوع حادثۀ عاشورا. یکی تحلیل ادبی با استناد به آموزه‌های نقد ادبی، و دیگری در قالب سفرنامه. علاوه بر این‌ها، برای دوستداران داستان کوتاه و نمایشنامه نیز پیشنهاد‌هایی داریم.

❶ **شرح روزهای خروج امام حسین^(ع)**

احمد بن یحیی بلاذری از تاریخ‌نگاران و جغرافی‌دانان عرب در سده‌های دوم و سوم هجری قمری است که در بغداد زندگی می‌کرده. (البته خیلی‌ها معتقدند او ایرانی است.) کتاب «برآمدن حسین^(ع) از مدینه، و رخداد عاشورا»، ترجمه بخش کوتاهی است از کتاب مفصل «انساب الاشراف» بلاذری، با پایان عمر نویسنده، ناتمام مانده است. این اثر که روایت روزهای خروج حسین بن علی^(ع) از مدینه و وقوع رخداد عاشورا در سال ۶۱ هجری قمری است، دومین اثر انتشارات «سنگلج» است از مجموعه «میراث

«برآمدن حسین^(ع) از مدینه و رخداد عاشورا»، نوشته احمد بن یحیی بن جابر بلاذری، ترجمه سیدحسین رضوی برفی، نشر سنگلج، ۱۱۰ صفحه، ۱۵۰ هزار تومان.

❷ **قصه آدم‌هایی**

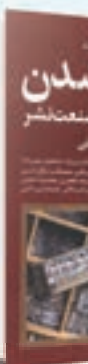
که هرگز از کنار ما نمی‌روند

نویسنده «خاما» و مدیر انتشارات «آموت»، چند روز پیش، در صفحه اینستاگرامی خود، ضمن بیان خبر انتشار اثر تازه‌اش، یعنی «خاموشان»، از این گفته بود که فرایند خلق آن دو سال طول کشیده است. نوشته بود که خیلی‌ها گفته‌اند: «نکن! وقتش نیست. کسی دغدغه کتاب و داستان ندارد»، ولی او در پاسخ گفته است که ««خاموشان» باید این روزها منتشر شود تا معنا پیدا کند؛ چه خوانده شود و چه گم شود در تاریکی». کتابی که روی زندگی‌های خاموش شده دست گذاشته

«خاموشان»، نوشته یوسف علیخانی، نشر آموت، ۴۰۰ صفحه، ۴۵۵ هزار تومان.

و پیشرفت آن است؛ اینکه رموز را استمرار و ماندگاری یک نشر خصوصی –آن هم در روزگاری که برقرارماندن، سخت‌تر از زهار کردن است– چیست. این کتاب هفده گفت‌وگو با مدیران پیشکسوت ناشرانی چون «افق»، «نگاه»، «پارسه»، «امیرکبیر»، «ثالث» و «چشمه» را شامل می‌شود. «ناشر شدن»، در درجه اول، قطعا باب میل پژوهشگران این حوزه است و علاقه‌مندان آن.

«ناشر شدن»، نوشته صادق وفا، نشر نگاه، ۳۳۸ صفحه، ۴۲۵ هزار تومان.

❸ **تاریخ شفاهی صنعت نشر ایران**

«ناشر شدن»، «تاریخ شفاهی صنعت نشر ایران است. صادق وفا، خبرنگاری که سال‌هاست مشغول نوشتن در حوزه کتاب و ادبیات است، در اثر تازه خود، مجموعه گفت‌وگوهایش با فعالان صنعت نشر ایران را، منتشر کرده و ذیل این گفت‌وگوها به چالش‌ها و فرصت‌هایی پرداخته است که با حضور دروادی چاپ و نشر پیش می‌آید. آنچه بیش از هر چیز در این اثر نمود دارد، تمرکز نویسنده بر الگوهای مدیریت خانوادگی، خانواده‌های فعال در این حرفه، و چگونگی پیشبرد

اعراب می‌دانست. کتاب «در نگاه ایرا نشهری»، در واقع، مجموعه‌ای است از مقالات و نقدهای نصرا... پورجوادی، پژوهشگر ادبیات و عرفان اسلامی، که با الهام از همین

فلسفه» (امیر احسان کرباسی زاده)، «گفت هیچ از نحو خواندی؟» (میثم محمدامینی)، «صفرند یا سیزده» (حسین شیخ رضایی)، و «آسان بودن دشوار است» (حسین معصومی همدانی). «موج‌انداختن و جکلین وارنو» (مژده دقیقی)، «تو مراد دوست داشتی...» (امیرعطا جولایی) و «استالین یا ستالین؟» (علی صلح‌جو) مطالبی هستند که ذیل بخش «داستان، نقد و نظر» این شماره از «نگاه نو» آمده‌اند. در بخش «گفت وگو» نیز گفت‌وگوی مرجان زهرایی با علی میرزایی با عنوان «مراقب باشید آخرین برگ‌های این گلدان زیبا نیفتد و میریزد»، به چاپ رسیده است.

«در سوگ مترجم تجددخواه: حسن کامشاد» (محمد حسین یزدانسی‌راد)، «در سوگ مدیر توانمند عاشق ایران: اکبر اعتماد» (محمدحسین یزدانی‌راد)، «درگذشت نقاش تجربه‌گرا: پروانه اعتمادی» (جواد مجابی)، «درگذشت مترجم نامدار ادبیات آلمانی: نورج رهنما» (علی اصغر حداد) و «بارگاس یوسا و گارسیا مارکز (به یاد ماریو سالازار با ترجمه مسعود میرشجاعیان)، از مطالب بخش «گزارش‌ها، یادرفنگان» هستند. «سینما، کتاب و کاریکاتور»، بخش پایانی شماره ۱۴۵ «نگاه نو» است.